

Karol Grycz Śmiłowski -odnowiciel Braci Polskich, unitarianin. Urodzony 17 IX w Śmiłowicach w pow. Cieszyńskim, syn Adama, nauczyciela szkoły miejscowej i Ewy z Biedrawów. Polskie gimnazjum ukończył w Cieszynie (matura 1 VII 1904), następnie odbył studia teologii ewangelickiej w Wiedniu, Halle, Berlinie, Lipsku i złożył egzaminy na wydziale wiedeńskim w r. 1908. Jako kandydat teologii głosił kazania prawie we wszystkich zborach śląskich i w Krakowie na początku r. 1909. Od 15 VI 1909 r. pełnił obowiązki wikarego superintendenta Krzywonia w Skoczowie. Po jego śmierci przepadł przy wyborach na proboszcza jako Polak. Zajęty potem w Bielsku, od 1912 r., bez posady, z końcem t. r. znalazł się w Gorycji jako pomocnik chorego proboszcza. Wybrany tam jego następcą 9 XI 1913 r, instalowany 24 VI 1914 r., wskutek wybuchu wojny z Włochami musiał opuścić parafię. Powołany do wojska był kolejno kapelanem w Ołomuńcu (od 15 IX 1915 r.), potem na froncie rosyjskim pod Buczaczem (od stycznia 1916 r.), w gen. gubernatorstwie w Lublinie, na froncie włoskim w Gorycji (od marca 1916r.), na froncie rosyjskim pod Brodami (od lipca 1916 r.), znów na froncie włoskim pod Isonzo (od kwietnia 1917 r.), a wreszcie w Lublinie, gdzie od sierpnia 1917 r. pozostawał do końca wojny przy szpitalach.

W listopadzie 1918 r. objął urząd pierwszego polskiego ewangelickiego kapelana wojskowego okręgu śląskiego w randze kapitana. W kwietniu 1919 r. był w Małopolsce wschodniej jako kapelan, za co później został odznaczony Krzyżem Walecznych. Przeniesiony do Krakowa 3 IX 1919 r., obsługiwał trzy okręgi wojskowe w całej Małopolsce i awansował kolejno na starszego kapelana w randze majora i proboszcza wojskowego w randze podpułkownika. Mimo to nie został z początkiem 1930 r. seniorem wojskowym swego wyznania, czym rozgoryczony podał się na emeryturę, którą otrzymał 11 1931 r. K. Grycz w zborach zachodniomałopolskich, przeważnie niemieckich, umacniał mniejszość polską. Zdobył też mir w zborze krakowskim, gdzie mu w 1925 r. proponowano wybór na proboszcza cywilnego, czego jednak nie przyjął. W 1931 r. wyjechał do Palestyny i Egiptu, zwiedzając po drodze Grecję i Konstantynopol. Owocem tej podróży była książka „Z Ziemi św. nowoczesne „wierzę" Kraków 1934 r.). Jest to jedna z oryginalniejszych pozycji naszej literatury o Palestynie. Przy okazji opisu Palestyny snuł autor refleksje na temat zdarzeń z życia Jezusa, w części II podjął próbę unowocześnienia credo, rewidując chrześcijańskie pojęcia. W zakończeniu nawiązał do tradycji Braci Polskich, zalecając radykalną reformę religii w postaci zwykłego stowarzyszenia „neo-chrześcijańskiego". Książka przeszła bez szerszego echa.

Wr. 1932, choć nie wystąpił formalnie ze swego kościoła, jednak złożył urząd duchownego. Kontynuacją wspomnianej książki był wydawany przez Grycza, pod wprowadzonym przy niej pseudonimem (Śmiłowski), i wypełniany jego artykułami kwartalnik pt. „Wolna Myśl Religijna" (1936-39 r.), którego ukazało się 18 zeszytów, poświęconych zagadnieniom klerykalizmu, rasizmu, antysemityzmu, odpuszczenia grzechów, seksualizmu wobec religii, dziejom Braci Polskich, unitaryzmowi itd.

Na XXI międzynarodowym kongresie postępowych kierunków religijnych w Oxfordzie w sierpniu 1937 r. K. Grycz wygłosił referat i wydał broszurę pt. „Kosmos - Religion - Humanitat", streszczającą nową ideologię religijną, z odrzuceniem transcendencji Boga, połączeniem spirytualizmu z materializmem religijnym i utożsamieniem osobowości Boga z jednością wszechświata (panenteizm). Pierwszy i jedyny zjazd zwolenników Grycza odbył się w Łodzi 31 XI i XII 1937r. z udziałem ok. 300 osób. Przeważnie badaczy Pisma św. Uchwalono założyć w Krakowie Wolną Społeczność Religijną, jako zwykle stowarzyszenie. Wśród swoich

współwyznawców nie znalazł Grycz poparcia, a do zorganizowania wspomnianego związku przed wojną nie doszło. Sam Grycz próbował akcji odczytowej, ale organizatorem nie był; chciał natomiast, bez rezultatu, połączyć idee Braci Polskich z mesjanizmem, nacjonalizm z socjalizmem, zamierzał pod koniec 1938 r. utworzyć Religijno -Socjalną Sprawę Braci Polskich jako ugrupowanie nawet polityczne. Zamienił od 11 1939 r. „Wolną Myśl Religijną” na miesięcznik, który wydawał z własnych funduszy i głosił w nim religijny socjalizm. Abonentów miał przeszło 500, pomocników żadnych.

Od września do grudnia 1939 r. zastępował proboszcza ewangelickiego w Krakowie.

Poszukiwany przez gestapo schronił się do Proszowic i tam znalazł zatrudnienie jako urzędnik fabryki tytoniu.

Po wyzwoleniu w pełnił funkcje zastępcy proboszcza ewangelickiego w Krakowie. Zarejestrował od 13 II 1946 r. Jednotę Braci Polskich jako samodzielny związek religijny i odbywał regularne zebrania u siebie w mieszkaniu, z minimalną frekwencją. Ogłosił broszurę „Bracia Polscy (arianie -unitarianie)” (1948) i nawiązał stosunki z unitarianami w Ameryce. W sierpniu 1952 r. mianował duchownymi Braci Polskich sekretarza konsystorza reformowanego w Warszawie, Stefana Trojanowskiego, a na reprezentanta Braci Polskich w Warszawie powołał byłego pastora metodystycznego, Mariana Lubeckiego. Napisał jeszcze „Wygnanie i powrót arian do Polski” (1958, powielane). Zmarł 16 11 1959 r.

Karol Grycz Śmiłowski

Wpisany przez C. Lechicki
poniedziałek, 12 grudnia 2011 09:19 -

